

PROLOGI

Istuin Air Koryon koneessa 152 valmiina aloittamaan kuudennen matkani Pohjois-Korean pääkaupunkiin Pjongjangiin. Oli elokuun 28. päivä 2014, ja tämä oli ensimmäinen kerta, kun olin matkustamassa sinne maan kolmannen polven johtajan Kim Jong Unin valtaannousun jälkeen.

Matka Pohjois-Koreaan journalistina on aina merkillinen, kiehtova ja turhauttava kokemus, mutta tämä matka kohosi surrealistisuudessaan aivan uudelle tasolle.

Ensinnäkin vierustoverini koneessa oli Jon Andersen, 130-kiloinen sanfransiscolainen showpainija, jonka kehänimi on *Strong Man* ja joka tunnetaan sellaisista painiliikkeistä kuin ”niskantaittosityöky” ja ”gorillapudotus suorilta käsiltä”.

Päädyin Andersenin viereen bisnesluokassa (kyllä, kommunistivaltion lentoyhtiöllä on luokat), koska joku matkustaja halusi istua ystävänsä vieressä turistiluokassa. Asetuimme ikään-tyvän Iljušin-matkustajakoneen punaisille istuimille, joiden valkoiset päänaluspitsiliinat ja kultabrodeeratut istuintyynt toivat mieleen isoäidin olohuoneen nojatuolit.

Andersen oli yksi kolmesta amerikkalaispainijasta, jotka olivat päätyneet parhaiden päiviensä jälkeen Japaniin, koska siellä heidän oli mahdollista pysytellä edelleen vetonauloina kokonsa ansiosta. He olivat Japanissa pikkukuuluisuuksia, joiden tulot eivät olleet suuren suuret, ja he haistelivat jatkuvasti uusia mahdollisuuksia. Nyt he olivat lähdössä kolmisin aivan

ainutlaatuiselle työkeikalle: Pjongjangin kaikkien aikojen ensimmäiseen showpainiturnaukseen, viikonlopun mittaiseen kamppailulajitapahtumaan. Turnauksen järjestäjä, jämeräleukainen japanilaispainija nimeltä Antonio Inoki, halusi edistää rauhaa urheilun avulla.

Koneen noustessa Andersen sanoi haluavansa nähdä todellista Pohjois-Koreaa eikä sitä kliseistä kuvaa, jonka amerikkalaisviestimet näyttivät. En hennonut vastata, että hän oli lentämässä keskelle vuosikymmeniä hiottua näytelmää, jonka tavoitteena oli nimenomaan estää kävijöitä näkemästä todellista Pohjois-Koreaa. Hän ei tapaisi yhtäkään ihmistä vahingossa eikä saisi yhtään tavallista ateriaa.

Kun näin Andersenin seuraavan kerran, hänellä oli jalassaan mustat pikkuruiset elastaanisortsit – kenties pikemminkin alushousut – joiden takamukseen oli kirjailtu nimi STRONGMAN. Hän marssi pjongjangilaiseen Ryugyong Chung Ju-yungin liikuntasaliin 13 000 tarkoin valitun pohjoiskorealaisen eteen *Macho Man* -kappaleen pauhatessa kaiuttimista.

Vähäpukeisena hän näytti paljon isommalta. Ällistelin hänen hauksiaan ja reisilihaksiaan, jotka näyttivät pyrkivän ihon alta pakoon kuin makkara kuorestaan. Voin vain kuvitella, millainen järkytys hän oli pohjoiskorealaisille, joista monet ovat kokeneet satojatuhansia kansalaisia tappaneen nälänhädän.

Hetken päästä vielä kookkaampi painija, Bob Sapp, astui saliin valkoisessa paljettikoristeisessa viitassa. Hänen asunsa tuntui sopivan paremmin karnevaaleihin kuin erakkovaltakuntaan.

”Tapetaan ne!” Andersen huusi Sappille, kun amerikkalaiskaksikko ryntäsi kahden paljon pienemmän japanilaispainijan kimppuun.

Se oli epätodellisin näky, jonka olin Pohjois-Koreassa kohdannut – amerikkalainen farssi keskellä maailman armottomimpien propagandistien kotimaata. Katsomossa istuvat pohjois-

korealaiset olivat tottuneet valheisiin, joten tajusivat pian, että ottelu eteni tarkan koreografian mukaan ja oli pikemminkin viihdettä kuin urheilua. Sen oivallettuaan he alkoivat nauraa painijoiden elkeille.

Minun oli paljon vaikeampi hahmottaa, mikä oli totta ja mikä ei.

Olin käynyt Pohjois-Koreassa viimeksi kuusi vuotta aiemmin. Edellisen matkani olin tehnyt New Yorkin filharmonikoiden kanssa talvella 2008. Se vierailu oli tuntunut minusta aikanaan historialliselta käännekohdalta.

Yhdysvaltojen arvostetuin sinfoniaorkesteri esiintyi maassa, joka oli perustettu Amerikka-vihan varaan. Pohjois-Korean ja Yhdysvaltojen liput olivat saloissa esiintymislavan kahta puolta kuin kirjatuet, ja orkesteri soitti George Gershwinin kappaletta *Amerikkalainen Pariisissa*.

”Jonain päivänä joku ehkä säveltää teoksen nimeltä *Amerikkalaiset Pjongjangissa*”, kapellimestari Lorin Maazel sanoi teatterissa oleville pohjoiskorealaisille. Myöhemmin orkesteri soitti kappaleen *Arirang*, erosta kertovan riipaisevan korealaisen kansanlaulun, joka näytti liikuttavan jopa tarkoin valikoitua pjongjangilaisyleisöä.

Käännekohta jäi kuitenkin tulematta.

Samana vuonna Pohjois-Korean ”rakas johtaja” Kim Jong Il sai hengenvaarallisen aivoverenvuodon, joka teki hänestä invalidin. Siitä eteenpäin maan hallinto keskittyi ainoastaan yhteen asiaan: varmistamaan Kimin dynastian jatkumisen.

Kulissien takana valmisteltiin suunnitelmaa, jonka mukaan Pohjois-Korean seuraavaksi johtajaksi nostettaisiin Kim Jong Ilin nuorin, tuolloin vasta 24-vuotias poika.

Kesti kaksi vuotta ennen kuin hänen kruunaamisestaan ilmoitettiin muulle maailmalle. Kun uutinen lopulta tuli, jotkut tarkkailijat toivoivat Kim Jong Unin osoittautuvan uudistajaksi. Nuori mies oli opiskellut Sveitsissä, matkustellut lännessä ja

altistunut kapitalismille, joten kaipa hän yrittäisi tuoda saamiaan vaikutteita Pohjois-Koreaan?

Häneen asetettiin samankaltaisia toiveita kuin Lontoossa silmälääkäriksi kouluttautuneeseen Bašar al-Assadiin, joka oli noussut Syyrian johtoon vuonna 2000, ja vuonna 2017 valtaan nousseeseen Saudi-Arabian kruununprinssi Muhammad bin Salmaniin, joka vieraili Piilaaksossa ja salli naisten ajaa autoa.

Soulilaisen Yonsei-yliopiston Kiinan-tuntija John Delury suhtautui Kim Jong Unin tapaukseen toiveikkaasti. Hän etsi merkkejä siitä, että nuori johtaja toisi Pohjois-Koreaan uudistuksia ja vaurautta niin kuin Deng Xiaoping Kiinaan vuonna 1978.

Enimmäkseen kyse oli kuitenkin toisenlaisesta optimismista: toivottiin, että maan loppu oli lähellä.

Niin Soulissa kuin kaukana Washingtonissakin monet virkamiehet ja asiantuntijat ennustivat – jotkut puoliääneen, toiset suureen ääneen –, että Pohjois-Koreassa koittaisi epävakauden aika, joukkopako Kiinaan, sotilasvallankaappaus, välitön romahdus. Tuhoennusteiden takana oli yksi ja sama ajatus: eihän hallinto voisi mitenkään selvitä vallan siirtämisestä kolmannelle Kim-nimiselle totalitaariselle johtajalle, varsinkaan parikymppiselle nuorukaiselle, joka oli käynyt eurooppalaisia hienostokouluja ja kannatti pakkomielleisesti Chicago Bullsia. Kaiken lisäksi hänellä ei tiedetty olevan minkäänlaista sotilas- tai hallintotaustaa.

Victor Cha, joka oli kuulunut Pohjois-Korean kanssa käytävien neuvottelujen johtohenkilöihin George W. Bushin hallinnossa, rohkeni ennustaa *The New York Timesin* sivuilla, että vanha valta romahtaisi muutamassa kuukaudessa ellei peräti viikossa.

Cha oli ennustajista luultavasti suorasanaisin mutta ei suinkaan ainoa. Valtaosa Pohjois-Korean-tarkkailijoista uskoi lopun lähestyvän. Kim Jong Unin kykyä selviytyä tehtävästään epäiltiin yleisesti.

Minäkin epäilin. En voinut kuvitella, että Pohjois-Korea pysyisi Kimin suvun alaisuudessa vielä kolmannenkin polven ajan. Olen seurannut Pohjois-Koreaa läheltä ja etäältä vuosikaudet. Vuonna 2004 sanomalehti *Financial Times* lähetti minut Souliin molempien Koreoiden kirjeenvaihtajaksi. Siitä sai alkunsa maaninen kiinnostus, joka jatkuu yhä.

Neljän seuraavan vuoden kuluessa matkustin Pohjois-Koreaan kymmenen kertaa. Näistä kerroista viisi oli jutuntekomatkoja Pjongjangiin, ja niiden aikana kiertelin Kimien muistomerkeillä ja haastattelin hallinnon edustajia, liikkeenjohtajia ja professoreita. Tapaamisissa oli toki läsnä myös hallinnon lähettämä kaitsija, joka ei poistunut seurastani hetkeksikään; kaitsijoiden tarkoitus oli varmistaa, etten näkisi mitään, mikä kyseenalais-taisi eteeni pystytetyt kulissit.

Etsin kuitenkin kaiken aikaa häivähdyksiä totuudesta. Hallinnon ponnisteluista huolimatta oli helppo huomata, että maa oli raunioina eikä mikään ollut sitä miltä näytti. Talouselämä oli lähes pysähdyksissä. Ihmisten silmissä näkyi auttamatta pelko. Kun seisoin alle viidenkymmenen metrin päässä Kim Jong Ilistä pjongjangilaisella stadionilla vuonna 2005, hänen saamansa aplodit kuulostivat tulevan nauhalta.

Tällainen järjestelmä ei voisi mitenkään jatkua vielä kolman-teenkin polveen. Vai voisiko?

Laajamittaisia uudistuksia ennustaneet asiantuntijat olivat väärässä. Välitöntä romahdusta ennustaneet olivat väärässä. Minä olin väärässä.

Vuonna 2014, kuuden vuoden poissaolon jälkeen, palasin Korean niemimaalle *The Washington Postin* kirjeenvaihtajana.

Kun olin ollut asemapaikassani muutaman kuukauden ja Kim Jong Unin valtakautta oli kestänyt melkein kolme vuotta, lähdin seuraamaan showpainiturnausta Pjongjangissa. Kaikkea sitä toimittajat tekevätkin, jotta saisivat viisumin Pohjois-Koreaan.

Olin tyrmistynyt.

Tiesin, että pääkaupungissa oli ollut rakennusbuumi, mutta en ollut tajunnut ensinkään, miten laaja se oli. Tuntui kuin Pjongjangin keskustassa olisi rakennettu uutta asuintornitaloa tai teatteria joka toiseen kortteliin. Aiemmin jopa traktori oli ollut harvinainen näky, mutta yhtäkkiä joka puolella oli kuorma-autoja ja nostokurkia auttamassa oliivinvihreisiin sotilasasuihin pukeutuneita miehiä rakennusten pystyttämisessä.

Kun olin kävellyt kaupungilla edellisillä matkoillani, minua oli hädin tuskin vilkaistu, vaikka ulkomaalainen oli harvinainen näky. Ihmiset käänsivät katseensa maahan ja jatkoivat matkaa. Nyt kaupungissa vallitsi kepeämpi tunnelma. Ihmiset olivat paremmin pukeutuneita, lapset harrastivat rullaluistelua uusissa kaukaloissa ja ilmapiiri oli kaikin puolin vapautuneempi.

Elämä näyteikkunapääkaupungissa oli ilmiselvästi yhä ankeaa: jonot ikäloppuihin johdinautoihin olivat edelleen pitkiä, kaupungilla näkyi vieläkin runsaasti vanhoja naisia, jotka kantivat valtavia säkkejä selkää kumarassa, eikä missään ollut lihavia ihmisiä. Ei edes aavistuksen pyylevää, paitsi se yksi ja ainoa. Oli kuitenkin selvää, että Pjongjang, Kim Jong Unia kannattelevan eliitin kotikaupunki, ei ollut aivan kanveesissa.

Korean kansantasavallan perustamisesta oli kulunut seitsemän vuosikymmentä, mutta en nähnyt kommunistisessa julkisivussa vielääkään merkkejä säröilystä.

Noiden seitsemän vuosikymmenen aikana maailmassa on nähty yllin kyllin raakoja diktaattoreita, jotka ovat rääkänneet kansaansa ja ajaneet omia etujaan. Adolf Hitler. Josif Stalin. Pol Pot. Idi Amin. Saddam Hussein. Muammar Gaddafi. Ferdinand Marcos. Mobutu Sese-Seko. Manuel Noriega. Jotkut heistä ovat olleet ideologeja, toiset kleptokraatteja. Monet ovat olleet kumpaakin.

Tuona aikana on nähty myös sukudiktatuureja. Haitissa ”Papa Doc” Duvalier testamenttasi vallan pojalleen ”Baby Docille”, ja

Syyrian presidentti Hafez al-Assad luovutti johtajuuden pojalleen Bašarille. Kuuban Fidel Castro järjesti seuraajakseen veljensä Raúlín.

Kimien kolmikon erottaa kuitenkin muista se, miten pitkään heidän sukunsa on pitänyt maataan otteessaan. Kim Il Sungin valtakauden aikana Yhdysvalloilla oli yhdeksän presidenttiä Harry S. Trumanista Bill Clintoniin. Japanilla oli 21 pääministeriä. Kim Il Sung hallitsi miltei kaksi vuosikymmentä pitempään kuin Mao Zedong ja neljä vuosikymmentä kauemmin kuin Josif Stalin. Pohjois-Korea on osoittautunut pitkäikäisemmäksi kuin Neuvostoliitto.

Halusin ymmärtää, miten tämä nuori mies ja hänen perimänsä hallinto on pysynyt pystyssä vastoin kaikkea todennäköisyyttä. Halusin saada selville kaiken, mitä Kim Jong Unista on mahdollista selvittää.

Niinpä päätin haastatella kaikkia, jotka ovat joskus tavanneet tämän johtajista arvoituksellisimman, ja etsin vihjeitä heidän puheistaan. Työ oli hankalaa: hänet tavanneita on kovin vähän, ja siinä pienessä joukossa on vielä vähemmän niitä, jotka ovat viettäneet hänen kanssaan merkittävän määrän aikaa. Etsin kuitenkin ymmärrystä hänen henkilöstään joka paikasta.

Löysin Kim Jong Unin tädin ja sedän, jotka olivat olleet hänen holhoojiaan kouluvuosina Sveitsissä. Menin Sveitsin pääkaupunkiin Berniin etsimään vihjeitä hänen teinivuosistaan, istuskelin hänen vanhan asuntonsa edustalla ja kiertelin hänen entisessä koulussaan.

Lounastin kahdesti sottaيسessa ravintolassa Japanin alpeilla puhuttaakseni Kenji Fujimotoa, elämässään alamäkeen joutunut kokkia, joka oli valmistanut sushia Kimin isälle ja päätynyt tulevan johtajan leikkitoveriksi. Haastattelin ihmisiä, jotka olivat käyneet Pohjois-Koreassa koripalloilija Dennis Rodmanin seurueen mukana, ja kuulin tarinoita juopottelusta ja kyseenalaisesta käytöksestä.

Kun kuulin, että Kim Jong Unin vanhempi velipuoli Kim Jong Nam oli saanut surmansa Kuala Lumpurissa, nousin heti koneeseen ja matkustin paikalle, missä hänet oli murhattu vain muutama tunti aiemmin. Odottelin ruumishuoneen edustalla ja katselin, kun vihaisia pohjoiskorealaisvirkailijoita kulki sisään ja ulos. Menin Pohjois-Korean suurlähetystöön ja sain tietää lähetystön henkilökunnan hermostuneen toimittajiin niin, että portilla olevasta ovikellosta oli otettu painonappi pois.

Löysin Kim Jong Namin serkun, naisen josta oli tullut käytännössä hänen sisarensa. Hän oli pitänyt Kim Jong Namiin yhteyttä pitkään senkin jälkeen, kun oli loikannut ja Kim Jong Nam oli lähetetty maanpakoon. Serkku oli viettänyt jo neljänneksivuosisadan ajan aivan toisenlaista elämää uuden henkilöllisyyden turvin.

Sitten, vuoden 2018 vilkkaan diplomatian ansiosta, Pohjois-Korean johtajan tavanneita ihmisiä oli yhtäkkiä paljon helpompi löytää.

Oli eteläkorealaisia, jotka olivat olleet järjestämässä Kim Jong Unin tapaamista Etelä-Korean presidentin Moon Jae-inin kanssa, ja amerikkalaisia, jotka olivat järjestelleet neuvotteluja Yhdysvaltojen presidentin Donald Trumpin kanssa. Haastatelin Kim Jong Unille Pjongjangissa puhuneita ihmisiä, kuten eteläkorealaista laulajaa ja saksalaista urheilujohtajaa. Katselin hänen autosaattuettaan, kun se syöksyi ohitseni Singaporessa. Etsin ihmisiä, jotka olivat kenties oivaltaneet jotain tavatessaan tämän hämmäntävän mahtimiehen.

Tiedustelin myös toistuvasti pohjoiskorealaisilta diplomaateilta, jotka työskentelevät maan YK-lähetystössä (heidät on koottu asumaan East Riverin Roosevelt Islandille, jota kutsutaan toisinaan leikkillisesti New Yorkin sosialistiseksi tasavallaksi), voisinko päästä haastattelemaan Kim Jong Unia. Mahdollisuus oli pieni, mutta kysymys ei ollut täysin pätkähullu. Olihan Kim

Il Sung lounastanut ulkomaisten journalistien kanssa vähän ennen kuolemaansa vuonna 1994.

Niinpä kysyin asiasta aina kun tapasimme Manhattanin Midtownin pihviravintolassa, missä nämä kultivoituneet diplomaatit tilasivat 48 dollarin *filet mignonin* eivätkä päivän lounasta. Pyyntööni vastattiin joka kerta raikuvalla naurulla.

Viimeksi keskustelimme kuukausi sen jälkeen, kun Kim Jong Un ja Donald Trump olivat tavanneet vuoden 2018 puolivaiheilla. Suurlähettiläs Ri Yong Phil, Yhdysvaltojen mediasuhteista vastaava sulavakäyttöksinen diplomaatti, sanoi tuolloin nauraen: ”Voittehan te haaveilla.”

Haaveilun sijasta ryhdyin selvittämään, millaista todellisuus oli kulissipääkaupungin ulkopuolella, paikoissa joihin hallinto ei päästänyt minua. Löysin pohjoiskorealaisia, jotka tunsivat Kim Jong Unin, joskaan eivät henkilökohtaisesti vaan hänen politiikkansa välityksellä; ihmisiä, jotka olivat eläneet hänen hallitsemassaan maassa ja onnistuneet pakenemaan sieltä.

Niinä vuosina, kun olen seurannut Pohjois-Korean tapahtumia, olen tavannut kymmeniä ellen satoja Kimien diktatuurista paenneita ihmisiä. Heitä kutsutaan usein ”loikkareiksi”, mutta en pidä siitä sanasta. Se vihjaa, että he ovat tehneet jotenkin väärin paetessaan hallintoa. Minä nimitän heitä mieluummin ”pakenijoiksi” tai ”pakolaisiksi”.

Nykyisin on yhä vaikeampi löytää puhehaluisia ihmisiä. Tämä johtuu osaksi siitä, että pakenijavirta on tyrehtynyt lähes kokonaan Kim Jong Unin valtakaudella, mikä on seurausta vahvemmasta rajavalvonnasta ja maan kohoavasta elintasosta. Yhä useammat pakenijat myös odottavat, että heille maksetaan todistuksestaan, mikä on ehdottomasti vastoin etiikkaani.

Mutta kun otin yhteyttä ryhmiin, jotka auttavat pohjoiskorealaisia asettumaan Etelä-Koreaan, löysin silti kymmeniä ihmisiä, jotka suostuivat puhumaan minulle ilman maksua. Heitä oli kaikilta elämänoilta: virkamiehiä ja kauppiaita, jotka olivat

menestyneet Pjongjangissa, rajaseutujen asukkaita, jotka olivat ansainneet elantonsa toreilla, ja ihmisiä, jotka olivat päätyneet hallinnon armottomiin vankiloihin mitä vähäpätöisimpien rikkeiden vuoksi.

Jotkut heistä toivoivat nuoren johtajan tuovan tullessaan myönteisiä muutoksia, ja jotkut olivat yhä ylpeitä siitä, että hän oli rakentanut Pohjois-Korealle ydinaseohjelman, joka rikkaammilla naapurivaltioilta puuttui.

Tapasin pakenijoita Etelä-Koreassa, usein asumalähiöiden halvoissa grilliravintoloissa heidän työpäivänsä jälkeen. Toisia puhutin Mekongjoen rantojen rähjäisissä hotelleissa, joihin he olivat pysähtyneet vaarallisella pakomatallaan Laosiin tai Thaimaahan.

Kaikkein vaarallisimmat tapaamiset olivat Pohjois-Kiinassa. Kiina kohtelee Pohjois-Koreasta paenneita ihmisiä taloudellisesti siirtolaisina, mikä tarkoittaa, että jos he jäävät kiinni, heidät lähetetään takaisin Pohjois-Koreaan, missä heitä odottaa ankara rangaistus. He kuitenkin kertoivat minulle rohkeasti tarinansa piilopaikoiksi lainaamissaan asunnoissa.

Tein haastatteluja kahdeksassa maassa satojen tuntien edestä ja onnistuin kokoamaan palapelin nimeltä Kim Jong Un.

Se, mitä sain selville, ei lupaa hyvää niille 25 miljoonalle ihmiselle, jotka ovat yhä satimessa Pohjois-Korean rajojen sisällä.